

Роман Крайчик

Молитва – це досвід розмови з Богом. У своєму молитовному спілкуванні з Господом ми зазвичай ставимо перед собою мету нашого звернення. Молитва може бути нашим прибіганням до Небесного Отця у важких обставинах життя; проханням про одужання, мудрість, мужність, терпеливість, розсудливість; подякою Творцеві за Його добродійства і багато іншого. Можемо зауважити, що у приватній молитві ми звертаємось до Всевишнього з особистими зверненнями чи проханнями за своїх рідних, друзів. Успільнотних моліннях Свята Церква пропонує не так молитву за себе або у власних наміреннях, а насамперед закликає стати учасником літургійного предстоювання (λεϊτουργία – з гр. – спільна справа), молитви Церкви, у якій Божий люд єднається навколо Божого престолу.

У спільному богослужінні на перший план виходять прохання за всю спільноту вірних а також і весь сотворений світ. Як Христова Невіста, Церква творить Його місію завжди і всюди. Вселенська Церква перебуває зі своїми вірними на місцях через помісні церкви, які творять спільноти в межах окремих держав чи націй. І оскільки якась держава стає місцем перебування для Помісної Церкви, то ця Церква у літургійній молитві складає перед Господом моління за народ, країну і все, що в ній.

У контексті ситуації в нашій країні, яка вже більше 5 років протистоїть російській збройній агресії, ведучи боротьбу за самозбереження, моління за країну, народ, військо стали для нас ближчими. Часто проводяться різноманітні молебні, акафісти, спільні молитви за мир та спокій у нашій державі. Знаємо, що ієрархія нашої Церкви встановила годину моління за Батьківщину (21:00), у кожній митрополії та єпархії встановлено піст за Україну (зокрема, четвер є днем посту в нашій Самбірсько-Дрогобицькій єпархії).

Однак не лише в ці важкі часи молитва за народ та країну стала важливою у Церкві. Протягом всього існування нашої літургійної традиції ці моління мали в ній місце. Найчастіше зустрічаємося із подібною молитвою спільноти в одному з прошень Великої або Мирної ектенії, яка є складовою Божественної Літургії, Вечірні чи Утрені. Священник чи диякон виголошує: «За Богом бережений народ наш, за правління і все військо Господу помолімся». Це прохання у контексті Великої ектенії слідує після молитви за мир з висот у світі, за Божий храм, за церковну ієрархію, що показує нам важливість молитви за народ, державу і водночас, через літургійну традицію, виявляє турботу Церкви за земну спільноту своїх вірних. Адже в контексті Божественної Літургії це прохання повторюється на ектенії усильного благання, а потім на Великому вході священник просить Господа пом'янути у своєму царстві разом з ієрархією, добродійцями, «...Богом бережений народ наш, правління і все військо...». І коли люд Божий побачив Світло Істинне, прийняв Духа Небесного устами предстоятеля у тексті заамвонної молитви, яка промовляється наприкінці Літургії, знову молиться за свій народ: «Мир світові Твоєму даруй, церквам твоїм, єреям, Богом береженому народові нашому, правлінню і всім людям твоїм».

Ще одна молитва, добре відома нам і наповнена змістом молитви за народ, - це тропар Святому Животворному Хрестові: «Спаси, Господи, людей твоїх і благослови насліддя Твоє, перемоги благовірному народові на супротивників даруй і хрестом твоїм охорони люд твій». Цей літургійний гімн ми вживаємо кожної середи та п'ятниці (дні тижня, присвячені Хресту), у свято Воздвиження Хреста, у Хрестопоклонну неділю а також на чині освячення води і в багатьох інших випадках. Історія цього тексту сягає VIII століття, його авторство приписують святителю Косьмі, єпископу Маюмському. Оригінал цього тропаря складений як розширення стиху псалма: «Господь – народу свого сила, він рятує твердиня помазаника свого» (Пс 28, 8). Старозавітній контекст св. Косьма вилив у тогочасне розуміння ідеалу спільноти як симфонії церкви та держави. Написаний святителем текст містив слова: «перемоги, благовірним царям над варварами даруй», що підставою перемоги над ворогами держави є Господня сила, з виразним відсиланням на історичний прецедент, коли святий рівноапостольний Костянтин подолав своїх супротивників завдяки тому, що на своїх знаменах зобразив хрест.

У сучасних умовах, коли більше не існує монархії, текст був видозміненим: замість згадки про царя ми молимося за «народ», тобто не лише за тих, хто стоїть на його чолі, але й за всіх людей, що входять до великої духовно-національної родини.

Водночас текст тропаря «Спаси, Боже, людей Твоїх» має й інший пласт значень – не лише патріотичний, але й богословсько-аскетичний. Ми також молимося за перемогу над невидимими супротивниками, адже, за словами апостола Павла, нам треба боротися «не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злоби в піднебесних просторах» (Еф 6, 12).

Отже на прикладі відомих нам літургійних текстів бачимо вагоме місце молитви за народ у нашій церковній традиції. Звичайно, заглиблюючись у тексти тижневого чи річного кола, зможемо зауважити ще багато подібних звернень до Творця. Молитви такого характеру не є модерним витвором, а виразом молитовного досвіду Христової Церкви. Нам же потрібно пам'ятати, що саме Христос є Царем Царів, і до нього прибігаючи осягнемо добробут і спасіння нашого народу.

Роман КРАЙЧИК, Молитва за народ у літургійній традиції Церкви // СЛОВО №3 (79), вересень-листопад 2019